

RAPPORT FRA INNBYGGERUNDERSØKELSE 2021

INNHold

Oppsummering	2
Innledning.....	3
Om undersøkelsen	4
2.Metode.....	4
2.1 Representativitet.....	5
2.2 Samvariasjon mellom bakgrunnsvariabler?	6
3. Bostedstilknytning	6
Holdninger til nåværende reiselivssats- ing i Nord-Gudbrandsdalen	7
4.1 Overordnet holdning	8
4.1.2 Positive sider	9
4.1.3 Forskjeller	10
4.2. Negative sider	11
Holdninger til framtidig reiselivssatsing.....	13
Holdninger til nasjonalparkene.....	18
Oppsummering og diskusjon.....	21
Noen metodiske advarsler	22
7.1 Nord-Gudbrandsdølene er gjennomgående positive til reiselivet	22
7.2 Videre utvikling	22
Vedlegg.....	24
Bosatte i Lesja.....	24
Bosatte i Skjåk	25
Bosatte i Lom	25
Bosatte i Vågå	26
Bosatte i Dovre	26
Bosatte i Sel.....	27

OPPSUMMERING

Denne rapporten oppsummerer resultater fra undersøkelse blant innbyggere i reisemålet Nasjonalparkriket (Skjåk, Lom, Vågå, Sel, Dovre og Lesja kommuner) i 2021.

Undersøkelsene er gjennomført som en del av arbeidet med å kvalifisere reisemålet Nasjonalparkriket (Skjåk, Vågå, Sel, Dovre og Lesja kommuner) til å oppnå Innovasjon Norges merke «Bærekraftig reisemål».

Svarene vi har fått gir oss nødvendig informasjon til å besvare kriterier for merkeordningen, men først og fremst bidrar det til å gi oss viktige innspill på hvor vi kan bli et bedre og mer bærekraftig reisemål.

Dette er noen nøkkelfunn:

- Innbyggerundersøkelsen viser at det er en gjennomgående positiv holdning til økt reiselivssatsing i Nord-Gudbrandsdalen. Hele 85% av de spurte mener at reiselivet vil være en viktig næring for Nord-Gudbrandsdalen i framtida.
- På kort sikt synes sentrumsutvikling og avfallshåndtering/toaletter å være de mest presserende problemområdene.
- På lengre sikt er en avhengig av at den lokale oppslutningen om reiselivet holder seg høy, dersom Nord-Gudbrandsdalen skal være et bærekraftig reisemål. Legitimerings- og omdømmearbeid er derfor viktig for reiselivsnæringen sjøl, særlig å synliggjøre hvordan reiselivet bidrar til sysselsetting og verdiskaping i regionen. Her har kommunene en viktig rolle som medspillere, ved bl.a. å

inkludere reiselivet i ulike planprosesser som kommuneplanens samfunnsdel, jfr. kriteriene for å kvalifisere som nasjonalparkkommune.

- Det kommer fram i undersøkelsen at det er en stor andel i befolkningen som er bekymret for naturverdiene i regionen dersom en skal øke satsingen på reiselivet. En satsing som tar tilstrekkelig hensyn til naturverdiene er derfor ikke nødvendig bare i forhold til nasjonale og internasjonale mål og regelverk, men også i forhold til lokalbefolkningens oppslutning om reiselivet framover.
- Nord-Gudbrandsdalen er derfor, som tilsvarende reisemål som satser på naturbasert reiseliv, avhengig av å finne en god balanse mellom bruk og vern. Besøksforvaltning er da et nøkkelord.

INNLEDNING

OM UNDERSØKELSEN

Innovasjon Norge har innført et merke for bærekraftige reisemål.

«Merkeordningen er et verktøy for å systematisere arbeidet med bærekraft på et reisemål.... Å bli merket som et bærekraftig reisemål betyr at destinasjonen over tid prioriterer målet om økt bærekraft, ikke at stedet som merkes er bærekraftig» (<https://www.innovasjon norge.no/no/tjenester/reiseliv/merket-for-barekraftig-reiseliv/>).

Bærekraftbegrepet omfatter både miljømessig, økonomisk, sosial og kulturell bærekraft. For å kartlegge lokalsamfunnenes holdning til reiselivsutvikling har Nasjonalparkriket AS gjennomført en innbyggerundersøkelse. Undersøkelsen omfatter innbyggerne i de seks kommunene i Nord-Gudbrandsdalen; Lesja, Dovre, Sel, Vågå, Lom og Skjåk. Undersøkelsen har vært rettet mot aldersgruppen 15 år og eldre.

2.METODE

Undersøkelsen har blitt gjennomført som en digital undersøkelse. Lenken til undersøkelsen har blitt distribuert

- til kommuner som enten har delt via sin facebookside og/eller på hjemmesiden til kommunen.
- via sider/grupper på Facebook.
- via annonsering på Facebook og Instagram.

Undersøkelsen var tilgjengelig fra 07.10.21-19.01.22.

Nasjonalparkriket AS har stått for gjennomføring av undersøkelsen. Spørreskjemaet er utformet med utgangspunkt i Innovasjon Norges standard for innbyggerundersøkelse, med innspill fra Marit Vorkinn hos Statsforvalteren i Innlandet, som også har stått for analyse og rapportering.

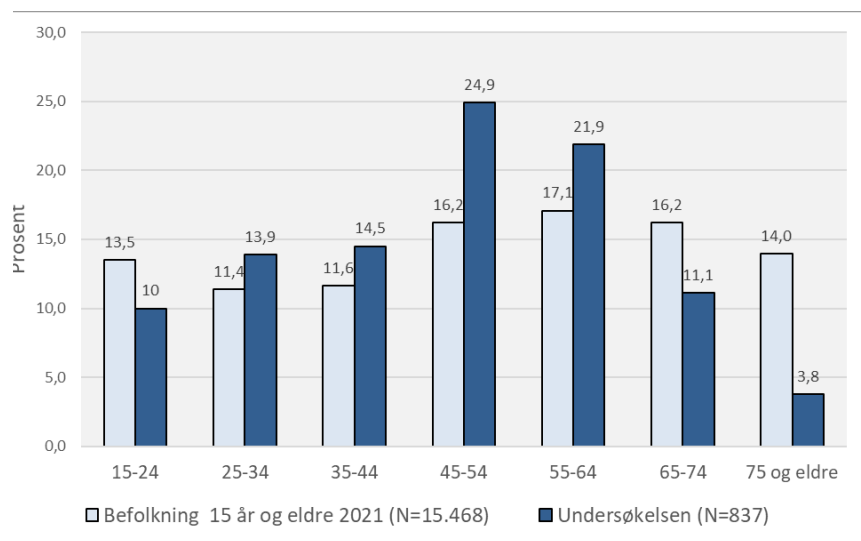
Ved rapporteringen er det lagt vekt på å få fram hovedresultatene i undersøkelsen. Holdningsspørsmål med faste svaralternativer

er vurdert i forhold til kjønn, alder, bostedskommune og bostedstilknytning. Kun signifikante forskjeller og forskjeller av forvaltningsmessig betydning er rapportert.

Spørreundersøkelser har alltid feilkilder, og i en undersøkelse som denne har det liten hensikt å operere med desimaler. I figurene er det derfor brukt heltall. Avrunding av desimaler kan føre til at summen av svaralternativer kan bli både 99 og 101.

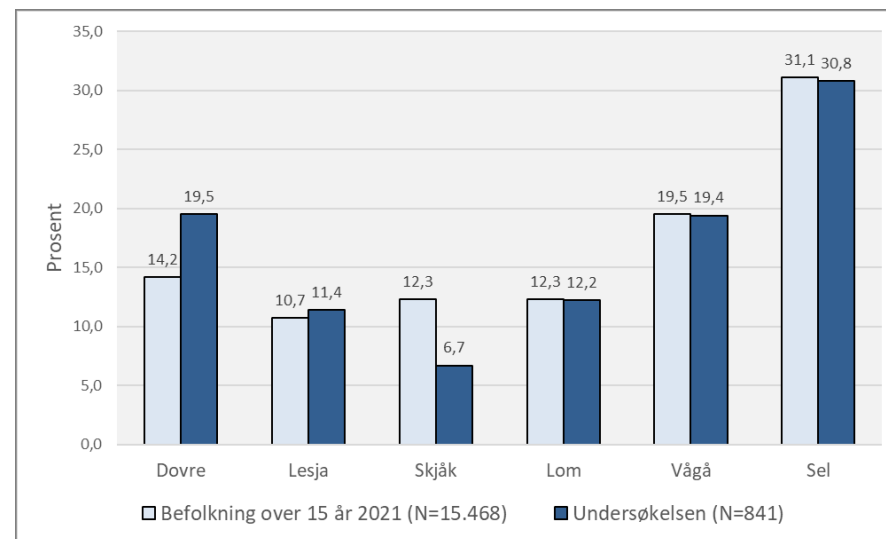
2.1 REPRESENTATIVITET

Med rekruttering av respondenter og utfylling via internett vil en forvente at eldre blir underrepresentert i undersøkelsen. Dette viste seg å stemme. Sammenligner en med SSBs befolkningstall ser en at særlig aldersgruppen 75 år og eldre er underrepresentert i innbyggerundersøkelsen. Mens 75+ utgjorde 14% av befolkningen 15 år og eldre i Nord-Gudbrandsdalen i 2021, utgjør de bare 4% av de som har svart på undersøkelsen.

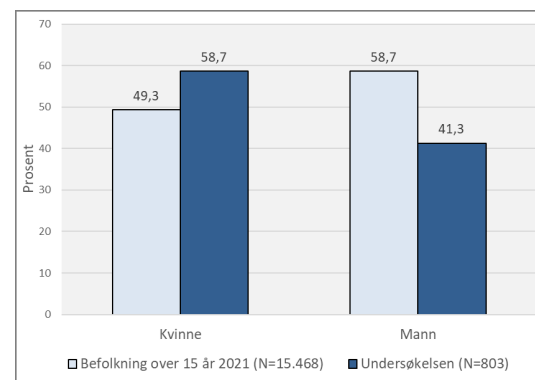
Figur 1 Aldersfordeling (15 år eller eldre) i Nord-Gudbrandsdalen sammenlignet med undersøkelsen. Kilde for aldersfordeling: SSBs statistikkbank: 07459: Befolkning, etter alder, statistikkvariabel, år og region <https://www.ssb.no/statbank/table/07459/tableViewLayout/>

I forhold til bosted (kommune) er dovingene overrepresentert og skjåkværene underrepresentert i undersøkelsen (figur 2). For de fire andre kommunene er det et svært godt samsvar mellom reell fordeling og fordeling i undersøkelsen.

Figur 2 Bostedsfordeling (15 år eller eldre) i Nord-Gudbrandsdalen sammenlignet med undersøkelsen. Kilde for aldersfordeling: SSBs statistikkbank: 07459: Befolkning, etter alder, statistikkvariabel, år og region <https://www.ssb.no/statbank/table/07459/tableViewLayout/>

Kvinner har i større grad enn menn svart på undersøkelsen. Mens kjønnsfordelingen for 15 år og eldre er jevn i befolkningen, så utgjør kvinner nær 60% i undersøkelsen.

Figur 3 Kjønnsfordeling (15 år eller eldre) i Nord-Gudbrandsdalen sammenlignet med undersøkelsen. Kilde for aldersfordeling: SSBs statistikkbank: 07459: Befolkning, etter alder, statistikkvariabel, år og region <https://www.ssb.no/statbank/table/07459/tableViewLayout/>

2.2 SAMVARIASJON MELLOM BAKGRUNNS-VARIABLER?

Holdningene til ulike sider ved reiselivet er som nevnt undersøkt i forhold til bostedskommune, aldersgrupper, kjønn og bostedstilknnytning (om de spurte alltid hadde bodd i Nord-Gudbrandsdalen, eller om de var tilbakeflyttere eller tilflyttere).

Dersom det er sterk samvariasjon mellom noen av disse variablene har dette betydning for tolkingen av resultatene. Et eksempel er dersom det er store aldersforskjeller mellom de som har svart i de ulike kommunene. Det blir da vanskelig å si om forskjeller mellom kommunene er reelle forskjeller, eller om de skyldes forskjeller i alderssammensetning. Vi har derfor sett på samvariasjonen mellom de valgte bakgrunnsvariablene:

Det er ingen signifikante aldersforskjeller mellom bosatte i de seks kommunene, verken når en ser på gjennomsnittsalder, fordeling på 10-årige aldersklasser eller en to-delning i under og over 45 år.

I alle kommuner bortsett fra Lesja er det flere kvinner enn menn som har svart på undersøkelsen. Mens kvinnene utgjør 46% av respondentene i Lesja utgjør de 60% i de andre kommunene, samla sett. Siden kvinnene i undersøkelsen er noe mer positive til reiselivsutvikling enn menn, så kan dette påvirke også svargivningen fra Lesja, i de spørsmålene der det er registrert kjønnsforskjeller. Kjønnsforskjellene er imidlertid generelt relativt små (se resultatene utover i notatet), slik at dette neppe har noen stor betydning for tolkingen av kommuneforskjellene.

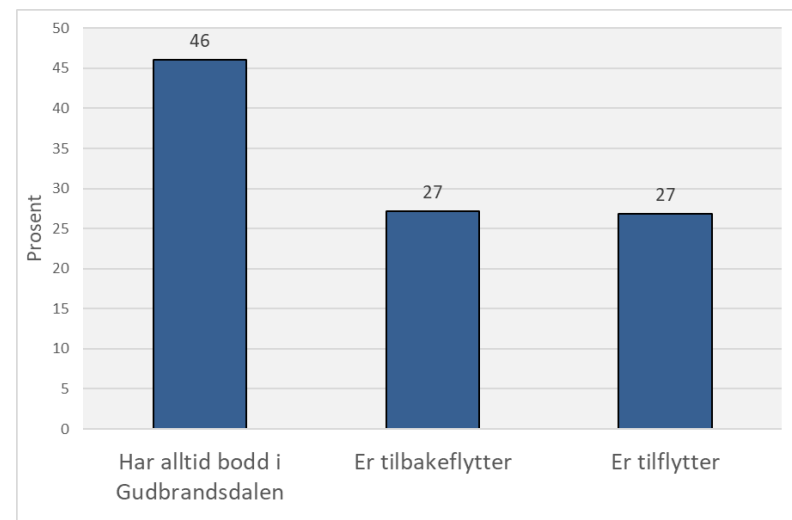
Gjennomsnittsalderen for kvinner i utvalget er 47 år mens den er 50 år for menn. Forskjellen er statistisk signifikant, men liten. Sammenligner en kjønnsfordelingen innen 10-årige aldersgrupper, er det ikke statistisk signifikante forskjeller mellom aldersgruppene.

I Dovre er det en større andel tilflyttere som har svart enn i de andre kommunene (hvh. 37% mot mellom 18 og 28 % i de andre kommunene). Bostedstilknnytning viser seg imidlertid å ha lite å si for resultatene, slik at en i hovedsak kan se bort fra disse forskjellene ved tolking av resultatene.

3. BOSTEDSTILKNYTNING

I undersøkelsen ble det skilt mellom tre typer av bostedstilknnytning; Om de spurte alltid hadde bodd i Nord-Gudbrandsdalen, eller om de var tilbakeflyttere (dvs. bodd utenfor Nord-Gudbrandsdalen en periode) eller tilflyttere.

Nesten halvparten av de spurte har bodd hele livet i Gudbrandsdalen. Vel en fjerdedel er tilbakeflyttere, og vel en fjerdedel er tilflyttere.

Figur 4 Bostedstilknnytning (N=847)

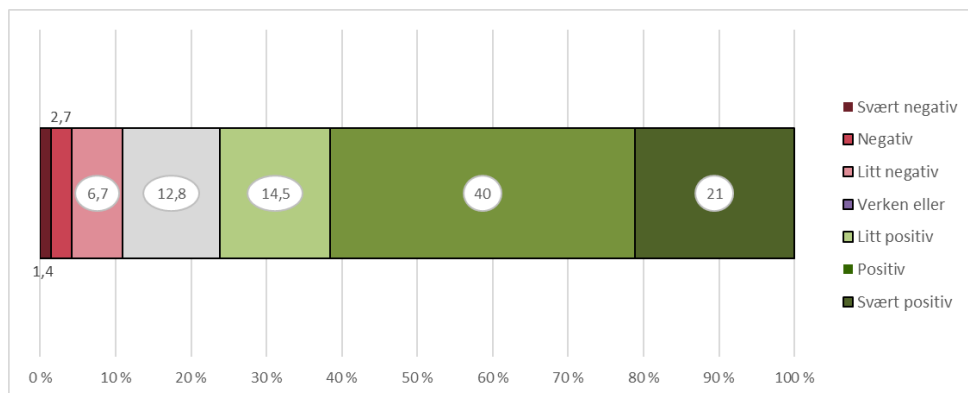

HOLDNINGER TIL NÅVÆRENDE REISELIVSSATSNING I NORD- GUDBRANDSDALEN

4.1 OVERORDNET HOLDNING

Tre fjerdedeler av de spurte i innbyggerundersøkelsen er positive til nåværende reiselivssatsing i Nord-Gudbrandsdalen (figur 4). Kun 11 prosent er negative, mens 13% ikke har gjort seg opp noen mening.

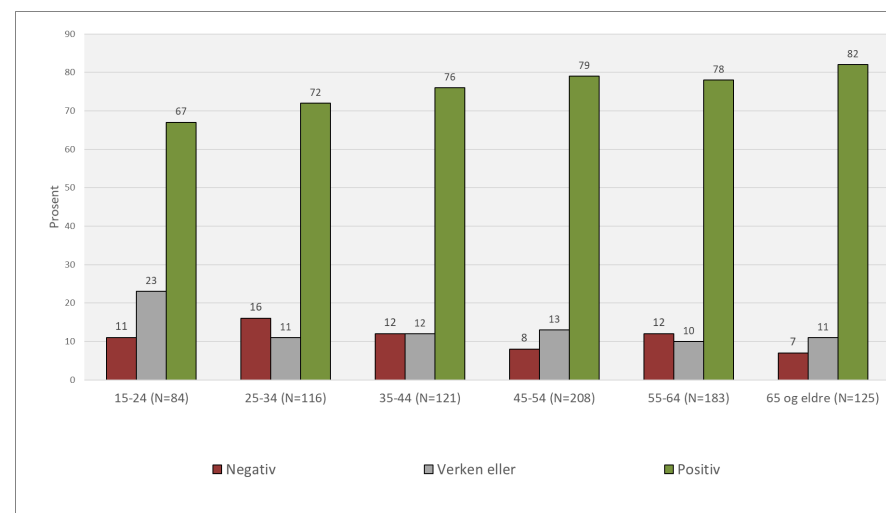
Om de spurte alltid har bodd i Gudbrandsdalen, er tilbakeflyttere eller innflyttere, har liten betydning for holdningene til reiselivssatsingen i regionen. Kvinner er litt mer positive enn menn (hvh. 80 og 74% positive).

Figur 4 Hva er din holdning til reiselivssatsingen i Nord-Gudbrandsdalen? (N=847)

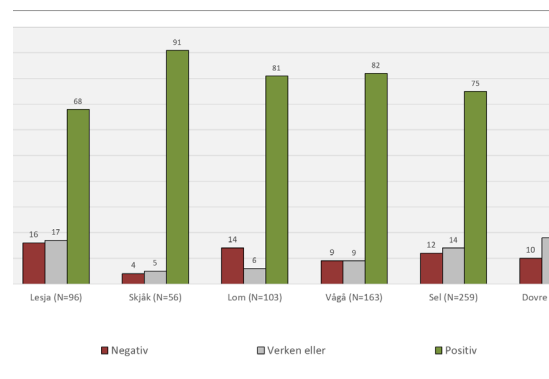
Positiviteten overfor reiselivssatsingen i Nord-Gudbrandsdalen øker noe med alderen (figur 5). Andelen positive er minst blant de mellom 15 og 24, men dette skyldes først og fremst at gruppen som ikke har gjort seg opp en mening er om lag dobbelt så stor som blant de som er eldre, ikke at mange i denne aldersgruppen er negative.

Holdningen til reiselivssatsingen i regionen varierer også noe mellom kommunene (figur 6). Lesja og Lom er de kommunene som har en størst andel som er direkte negative til reiselivssatsingen (rundt 15%). Men Lom har samtidig en stor andel som er positive (over 80%). Innbyggerne i Skjåk er de mest positive til reiselivssatsingen, men

Figur 5. Hva er din holdning til reiselivssatsingen i Nord-Gudbrandsdalen? – sett i forhold til ulike aldersgrupper

antall som har svart er relativt lite (N=56), slik at resultatene må tolkes med forsiktighet. Forskjellene mellom kommunene er statistisk signifikant, men det overordna inntrykket er likevel at det er stort oppslutning om reiselivssatsingen i Nord-Gudbrandsdalen, i alle kommunene.

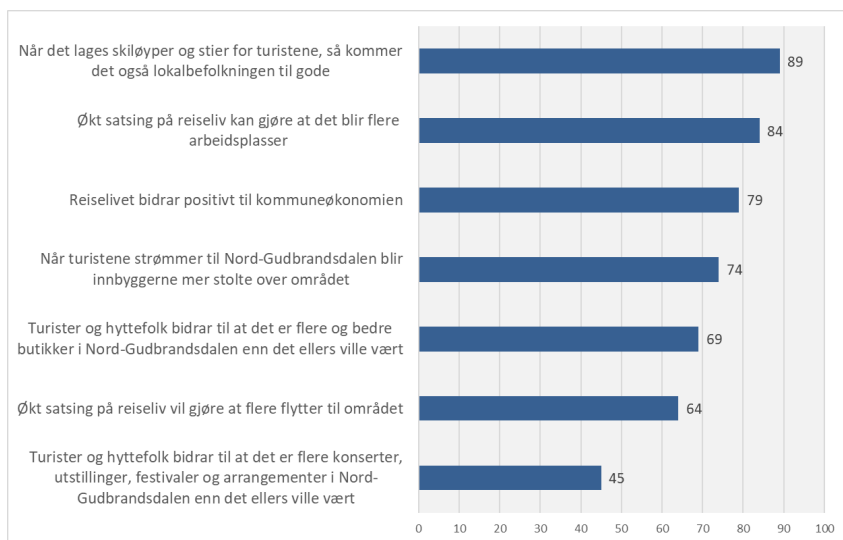

Figur 6. Hva er din holdning til reiselivssatsingen i Nord-Gudbrandsdalen? – sett i forhold til bostedskommune ($\chi^2=23,858$, $df=10$, $p<0,01$)

4.2 Positive sider ved reiselivet for de som bor i Nord-Gudbrandsdalen

Innbyggerne i Nord-Gudbrandsdalen mener at reiselivet bidrar positivt på mange områder, både for bosetting og arbeidsplasser, større fritids- og servicetilbud og også i forhold til å styrke lokal identitet (se figur 7). Reiselivet bidrar med andre ord både til økonomisk, kulturell og sosial verdiskaping.

En annen positiv side ved reiselivet som flere nevner er at turismen skaper liv og røre i bygdene sommerstid. Dette er et moment å vurdere i diskusjoner om bolyst, dvs. å demme opp for utflytting og øke tilbakeflytting og tilflytting.

Figur 7. Andel som er enige eller svært enige i de framsatte påstandene (gruppen som svarte «Vet ikke» er utelatt fra beregningene. Disse utgjorde 1-5% for de ulike spørsmålene).

Minst betydning mener innbyggerne at turismen har i forhold til kulturtilbudet. Her er 25-30% uenige i at «Turister og hyttefolk bidrar til at det er flere konserter, utstillinger, festivaler og arrangementer i Nord-Gudbrandsdalen enn det ellers ville vært», og en like stor andel er verken enige eller uenige.

På det åpne spørsmålet om hva som er det mest positive med reiselivet i egen kommune, peker en stor andel på økonomisk verdiskaping og de positive effektene dette har for sysselsetting og handels- og servicetilbud. For å opprettholde den positive holdningen til reiselivet blant innbyggerne i regionen, er det derfor viktig å synliggjøre hvordan næringen bidrar til å skape arbeidsplasser.

4.2.1 Forskjeller mellom undergrupper

Ser en på tvers av de ulike utsagnene som de spurte ble bedt om å ta stilling til, er det en tendens til at det er flest i Skjåk og Sel som ser ulike fordeler med reiselivet, mens det er noe mindre positivitet i Lom og Dovre. Flere middelaldrende enn yngre og eldre oppfatter positive sider ved reiselivet, og kvinner er litt mer positive enn menn (tabell 1).

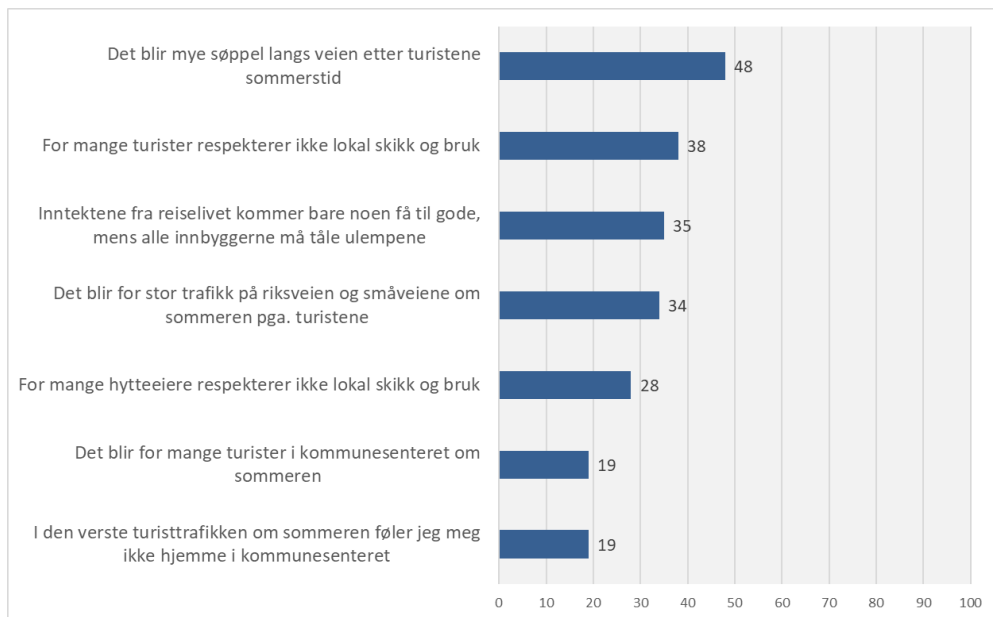
Utsagn	Forskjeller mellom undergrupper: Kun signifikante forskjeller er rapportert
Når turistene strømmer til Nord-Gudbrandsdalen blir innbyggerne mer stolte over området	Flest skjåkværer og selværer er enige (80-81%) og færrest dovringer (66%). Flere kvinner enn menn er enige (hvh. 79 og 68%)
Turister og hyttefolk bidrar til at det er flere konserter, utstillinger, festivaler og arrangementer i Nord-Gudbrandsdalen enn det ellers ville vært	Flest vagværer er enige (53%) og færrest lomværer (31%). Flest i aldersgruppen 35-44 er enige (54%), færrest blant de eldste (65+) (33%).
Økt satsing på reiseliv vil gjøre at flere flytter til området	Flest selværer er enige (72%) og færrest lomværer (44%). Flest middelaldrende er enige (45-54 år: 72%, 55-64 år: 67%) Flere kvinner enn menn er enige (hvh. 68 og 62%)
Turister og hyttefolk bidrar til at det er flere og bedre butikker i Nord-Gudbrandsdalen enn det ellers ville vært	Flest middelaldrende er enige (45-64 år: 71- 72%)
Reiselivet bidrar positivt til kommuneøkonomien	Flest skjåkværer og selværer er enige (hvh. over 90 og 80%) og færrest dovringer (66%).
Økt satsing på reiseliv kan gjøre at det blir flere arbeidsplasser	Flere av de over 45 er enige enn de under 45 (hvh. 78 og 88%).
Når det lages skiløyper og stier for turistene, så kommer det også lokalbefolkningen til gode	Flere kvinner er enige enn menn (hvh. 93 og 85%)

Tabell 1. Positive sider av reiselivet for de bosatte i Nord-Gudbrandsdalen - forskjeller mellom aldersgrupper, kommuner, kjønn og bostedstilknytning

4.2 Negative sider ved reiselivet for de som bor i Nord-Gudbrandsdalen

Selv om en stor andel av innbyggerne i Nord-Gudbrandsdalen er overveidende positive til reiselivssatsingen i regionen, betyr ikke dette at det ikke opplever negative trekk ved reiselivet. Forsøpling langs veiene er det flest reagerer på.

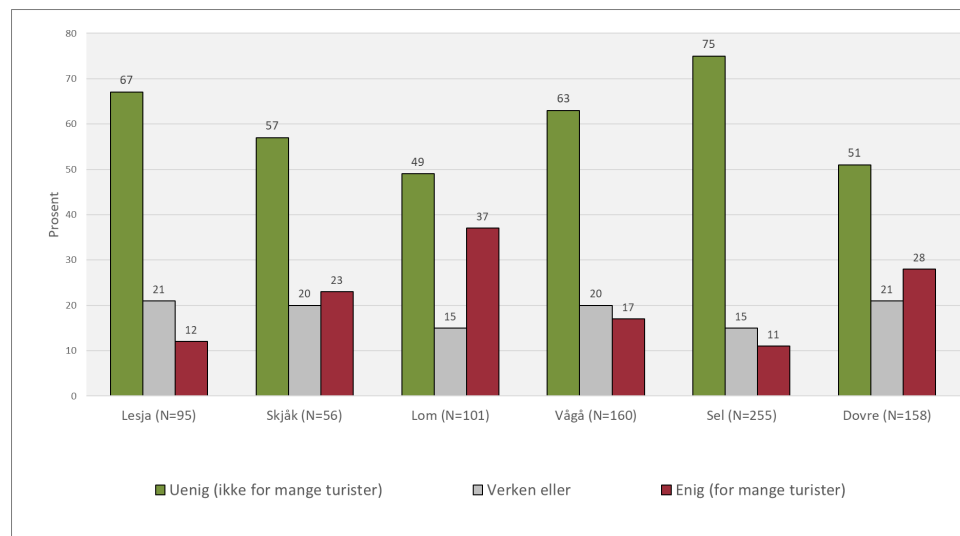
Når en tredjedel mener at inntektene fra reiselivet bare kommer noen få til gode, mens alle innbyggerne må tåle ulempene, så er det viktig å synliggjøre hvordan reiselivet bidrar til lokalsamfunnsutviklingen.

Figur 8. Andel som er enige eller svært enige i de framsatte påstandene (gruppen som svarte «Vet ikke» er utelatt fra beregningene).

Ikke uventet er det flest Lomværer som reagerer på mengden av turister i sentrum sommerstid. Også i Dovre er det en betydelig andel som mener det er for mange turister i kommunesenteret om sommeren (figur 9).

Det er en utfordring av reiselivet i Nord-Gudbrandsdalen er så sesongbasert og med stor gjennomfartstrafikk sommerstid. Å tilrettelegge for de største trafikktoppene blir derfor utfordrende. Men det er ingen tvil om at sentrumsutvikling er en viktig oppgave for kommunen, også for å opprettholde en positiv holdning til reiselivet blant innbyggerne.

Figur 9. Andel som er enige eller svært enige i de framsatte påstandene (gruppen som svarte «Vet ikke» er utelatt fra beregningene).

Yngre reagerer mer på antall turister i kommunesenteret enn eldre. 34% (N=193) av de mellom 15 og 34 år var enige i at de var for mange turister i kommunesenteret om sommeren, mot bare 12-13% blant de som var 45 år eller eldre (N=507).

Vi fant ikke signifikante forskjeller på dette spørsmålet i forhold til kjønn og bostedstilknytning.

Den opplevde skjevfordelingen mellom nytte og ulempe av reiselivet er størst i Lesja og minst i Sel. I Lesja var 47% (N=95) enige i at «Inntektene fra reiselivet bare kommer noen få til gode, mens alle innbyggerne må tåle ulempene», sammenlignet med 27% (N=248) i Sel. Dette kan ha sammenheng med at reiselivsutviklingen i Lesja er sterkt konsentrert til ett sted (Bjørli), og at det oppleves som om resten av kommunen nedprioriteres. Noen av svarene på de åpne spørsmålene peker i denne retningen. Også en relativt stor andel i Lom (39%, N=100) er enige i at det er en skjevfordeling mellom nytte og ulemper.

På det åpne spørsmålet om hva de spurte mener det mest negative med reiselivet i sin kommune, nevner mange manglende toaletter og søppelkasser, og at dette fører til forsøpling og forurensing. Også trengsel i sentrumsområdene og negative effekter på naturen nevnes av flere. I tillegg er det ett forhold som det ikke var spurt om ellers i undersøkelsen, og det er at turismen er sesongbasert, og at det dermed ikke er helårlige arbeidsplasser.

Siden mye av reiselivet i Nord-Gudbrandsdalen er knyttet til fjellområdene, ble det også stilt et spørsmål om det blir for mange turister i fjellet om sommeren. 26% av de spurte svarte bekræftende, mens 74% ikke synes det blir for mange turister i fjellet om sommeren. Igjen er det betydelige forskjeller mellom ulike aldersgrupper. Vel 35% av de mellom 15 og 34 år mener det er for mange turister i fjellet om sommeren, mens bare vel 20% blant de som er 45 eller eldre mener det samme. Det er vanskelig å tolke svargivningen på dette spørsmålet uten å kjenne bruken av fjellet til de som har svart. I forhold til bostedstilknytning, kjønn, hvilken kommune folk er bosatt i fant vi ikke signifikante forskjeller mellom ulike undergrupper. Det er imidlertid en tendens at Skjåværene er de som synes de har best plass i fjellet fortsatt.

På det åpne spørsmålet om hvor det er for mye folk, så er det to områdetyper/bruk som peker seg ut. Det ene er at det blir for mange folk på de populære turmålene. Den andre utfordringen som nevnes er villparkering og overnatting, som påvirker både trafiksikkerheten og fører til forsøpling.

Besseggen/Gjende/Knutshø/Sjodalen, Galdhøpiggen, Asbjørnsdalen, Snøhetta, Spranget er blant de turmålene som nevnes konkret. Mye trafikk på de populære turmålene gjør antakelig at en del av lokalbefolkningen føler seg fortrengt fra disse områdene. Samtidig er det enkelte som mener at det er bra at ferdselen blir konsentrert.

Å konsentrere eller spre ferdselen er et sentralt spørsmål i forhold til besøksforvaltning. Å prøve å spre ferdselen mer enn i dag er ikke nødvendigvis en god løsning. De mest populære turmålene vil sannsynligvis tiltrekke mange besøkende uansett, og dersom en forsøker å spre ferdselen utover et større område, kan resultatet bli at en fortsatt får stor trafikk på de populære turmålene, samtidig som trafikken øker i mindre brukte områder. opplever negative konsekvenser av reiselivet i dag, eller at det ikke er bekymring for hvordan en økt reiselivssatsing kan slå ut, særlig for naturverdiene i området.

HOLDNINGER TIL FRAMTIDIG REISELIVSSATSING

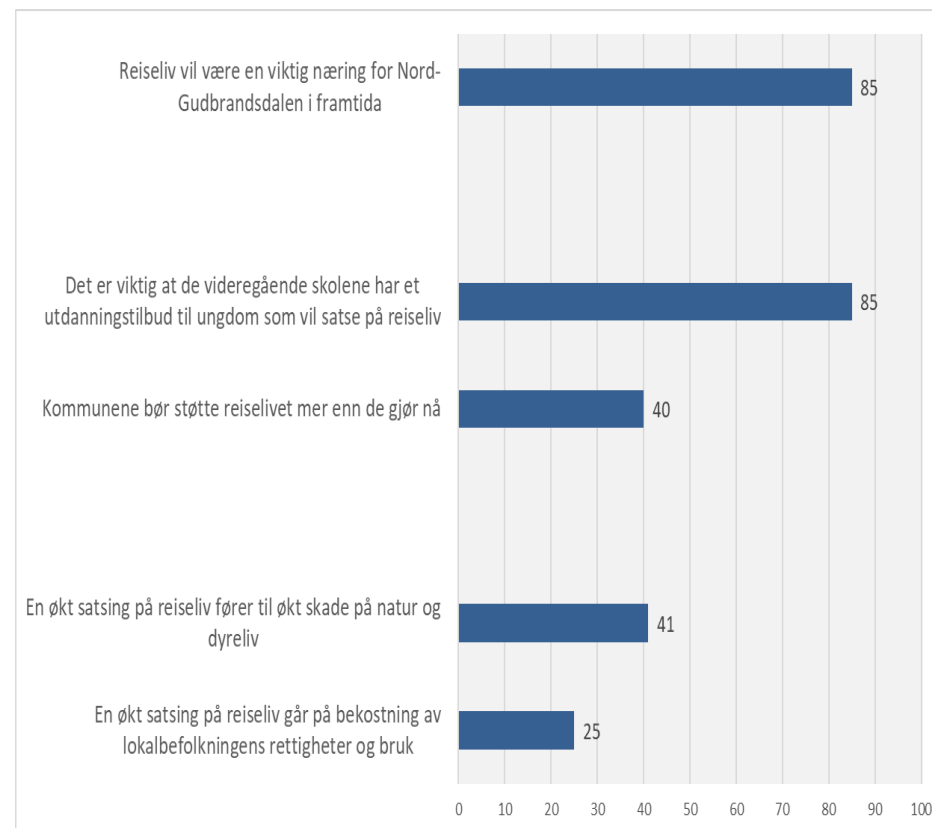
5. HOLDNINGER TIL FRAMTIDIG REISELIV-SATSING

Det er stor enighet om at reiselivet vil være en viktig næring i Nord-Gudbrandsdalen i framtida (figur 10). Dette gjelder på tvers av kommuner, aldersgrupper og bostedstilknytning. Litt flere kvinner enn menn mener dette (hhv. 89 og 82%), men forskjellen er ikke spesielt stor. Dette er nok også noe av bakgrunnen for at mange mener at det må være et studietilbud på videregående-nivå for de ungdommene som vil satse på reiseliv. Det er allment stor oppslutning også om dette, men også her er noen flere kvinner enn menn positive.

Innbyggerne i regionen er mer i tvil om kommunene bør støtte reiselivet mer enn de gjør nå. 40% mener kommunene burde økte støtten, omtrent like mange var verken var enige eller uenige i dette, mens vel en femtedel var imot økt støtte.

Bekymringer for en økt satsing på reiselivet er i større grad knytta til skader på natur og miljø enn lokalbefolkningens rettigheter og bruk. Om lag 40% av de spurte frykter at en økt satsing på reiseliv vil føre til økt skade på natur og dyreliv, mens 25% mener en økt satsing vil gå på bekostning av lokalbefolkningens rettigheter og bruk. Selværene peker seg ut i forhold til å være minst bekymra for lokale rettigheter og bruk, ved at «bare» 16% var bekymra for dette i Sel, sammenlignet med 25-32% i de andre kommunene.

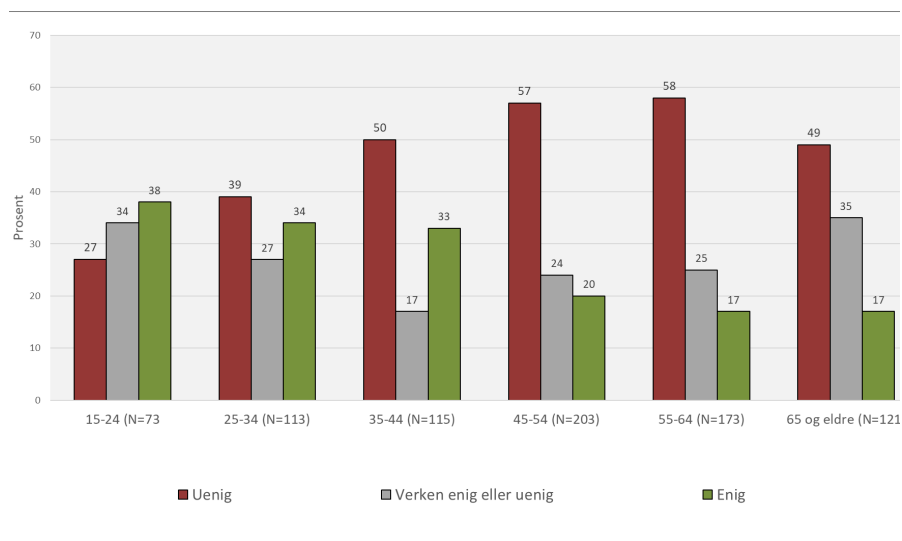
Jo eldre nord-Gudbrandsdølene blir, jo mindre bekymra blir de for at en økt reiselivssatsing skal gå på bekostning av lokalbefolkningens rettigheter og bruk. Mens 38% av de mellom 15 og 34 var bekymra for dette, gjaldt det bare 17% av de som var 55 eller eldre (figur 11). Menn er noe mer bekymra enn kvinner (hhv. 30 og 20%), mens bostedstilknytning ikke spiller noen rolle.

Figur 10. Andel som er enige eller svært enige i de framsatte påstandene (gruppen som svarte «Vet ikke» er utelatt fra beregningene).

Yngre er også mer bekymra enn eldre for skader på natur og dyreliv. Mer enn halvparten av de under 35 år er enige i at en økt satsing på reiseliv fører til skade på natur og dyreliv, mens det samme gjelder bare 31% av de som er 65 år eller eldre. Her var det ikke signifikante forskjeller mellom kommunene eller i forhold til kjønn og bostedstilknytning.

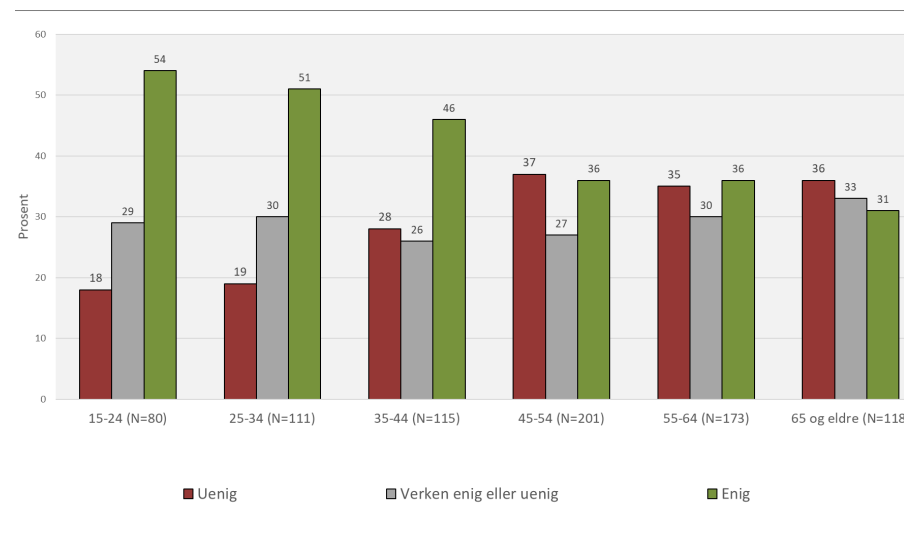
Selv om det er bekymring for de negative konsekvensene av en økt satsing på reiselivet, så er det mange som mener at tålegrensa for antall turister ennå ikke er nådd. Knappt halvparten av de spurte (47%) mener at regionen kan tåle noen flere turister, mens 36% sier at vi

Figur 11. «En økt satsing på reiselivet går på bekostning av lokalbefolkningens rettigheter og bruk» - holdninger blant ulike aldersgrupper. ($\chi^2=46,645$, $df=10$, $p<0,01$)

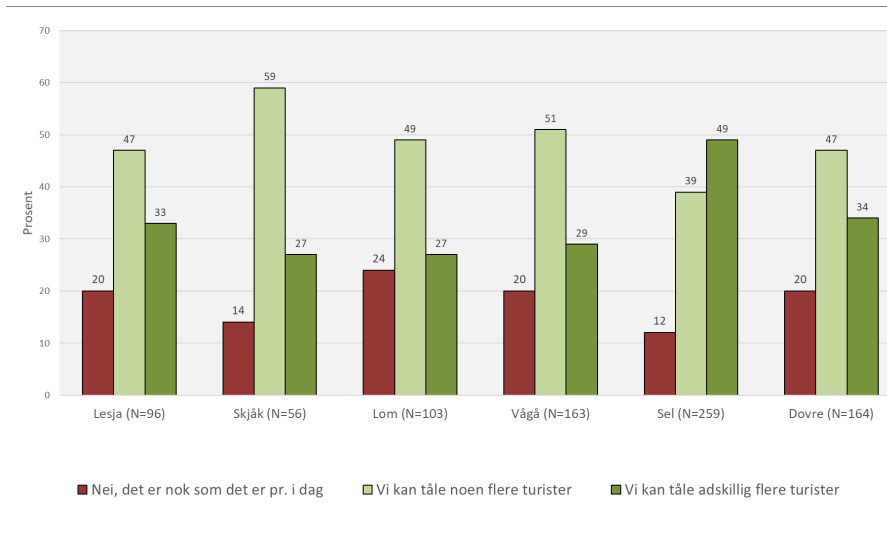
kan tåle adskillig flere turister. 18% mener at det er nok turister i Nord-Gudbrandsdalen allerede.

Selværene skiller seg ut fra de andre kommunene på dette spørsmålet. Her mener om lag halvparten av de spurte at regionen kan tåle adskillig flere turister, sammenlignet med 27–36% i de andre kommunene. Lomværene er de mest skeptiske; her var det om lag en fjerdedel som mener at det er nok turister i dag.

Figur 12. «En økt satsing på reiseliv fører til skade på natur og dyreliv» - holdninger blant ulike aldersgrupper ($\chi^2=27,758$, $df=10$, $p<0,01$)

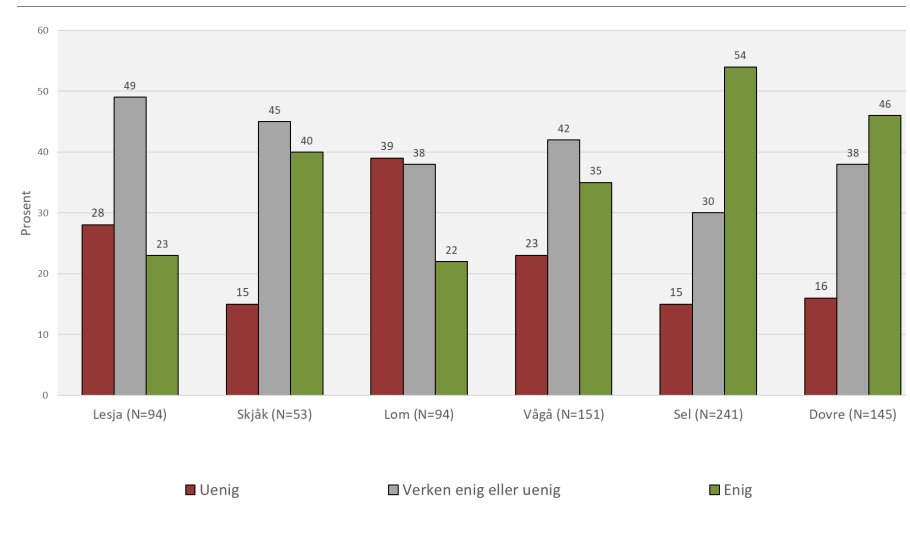
Det går ellers et skille mellom de som er under og over 45 år. Mens 20–25% av de under 45 år mener at det er nok turister som det er pr. i dag, så er det bare 10–15% blant de som er 45 år eller eldre. Det er også flere menn enn kvinner som mener at det er nok turister (henholdsvis 21 og 13%).

Figur 13. Mener du Nord-Gudbrandsdalen tåler flere turister enn vi har nå? ($\chi^2=33,154$, $df=10$, $p<0,01$)

Det er flest i Sel som mener at kommunen bør støtte reiselivet mer enn de gjør nå (54%), og færrest lesjinger og lomværer (figur 14). Svargivningen synes å være uttrykk for noe av det samme som kom fram i spørsmålet om skjevfordeling mellom nytte og ulemper. Antall respondenter i hver kommune er begrenset, men dette forklarer likevel ikke de forskjellene vi ser mellom kommunene.

De som deltok i undersøkelsen ble også spurt om det er områder de mener ikke bør markedsføres overfor turistene (åpent spørsmål). Vel en tredjedel (36%) av de spurte mener at alle områder kan markedsføres, mens 18% ikke har noen mening om dette eller unnlater å svare på spørsmålet. Knappe halvparten av de spurte (46%) mener at det er områder som bør unntas markedsføring. De fleste av disse peker på sårbare naturområder generelt, verneområder, fjellområder og villreinområder. Konkrete fjellområder som nevnes av flere er Gjende, Grimsdalen, Finndalen, Galdhøpiggen, Knutshø (Vågå), Reinheimen,

Figur 14. «Kommunene bør støtte reiselivet mer enn de gjør nå» - holdninger i forhold til bosted ($\chi^2=59,642$, $df=10$, $p<0,01$)

Rondane og Snøhetta. Noen nevner også at beiteområder og sæterområder bør skjermes.

Det ble i undersøkelsen også stilt et åpent spørsmål om hvordan reiselivet bør utvikles framover. To tredjedeler av de spurte hadde en mening om dette. Det er mange og ulike svar, men noen tema går igjen i ulike varianter. Dette er å utvikle aktivitetstilbudet, å utvikle helårsdrift, samarbeid (både mellom bedriftene og samarbeid mellom ulike aktører om reisemålsutvikling) og at turismen må være bærekraftig/naturvennlig. Lokalmat framheves også av en del, samt at en må bygge på det lokale og satse på kvalitet framfor kvantitet. Det ser med andre ord til å være fokus på den brede verdiskapingen reiselivet står for, ikke kun økonomisk verdiskaping.

Kun én person har nevnt kulturlandskapet i regionen, og da ut fra behovet for å ta vare på dette, ikke som en ressurs for videre reiselivsutvikling. Er dette et uttrykk for en «hjemmeblindhet» i forhold til de kvalitetene som ligger i kulturlandskapet i Nord-Gudbrandsdalen?

NATUR

OPPLEVELSER

BÆREKRAFT

AKTIVITET

KULTUR

SAMARBEID

LOKALMAT

Figur 15. Hvordan mener du reiselivet bør utvikles framover? – Ordschy laget ved hjelp av «ordschy.no», basert på antall ganger de ulike ordene i figuren ble nevnt i svargivningen

HOLDNINGER TIL NASJONALPARKENE

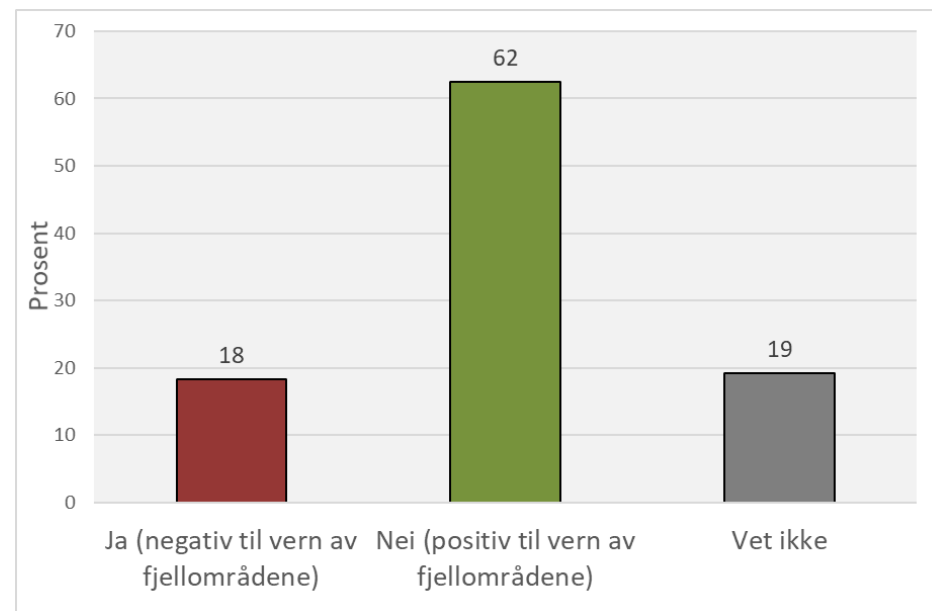
6.HOLDNINGER TIL NASJONALPARKENE

Nord-Gudbrandsdalen har en sjelden konsentrasjon av nasjonalparker. Hele seks nasjonalparker har areal innenfor regionen; Jotunheimen, Breheimen, Reinheimen, Dovrefjell-Sunndalsfjella, Dovre og Rondane nasjonalparker.

Nasjonalparkriket Reiseliv AS sitt navn reflekterer denne konsentrasjonen, og nasjonalparkene er viktige spydspisser i organisasjonens markedsføring og et utgangspunkt for produktutvikling. Alle de seks kommunene i Nord-Gudbrandsdalen har status som nasjonalparkkommuner.

Den første nasjonalparken i regionen og i Norge som helhet, Rondane, ble opprettet i 1962. Regionen har med andre ord 60 års erfaring med nasjonalparker. Ut fra media og offentlig ordskifte ellers, ser en at nasjonalparkstatusen og rammene for forvaltning av nasjonalparkene fortsatt kan være konfliktfylt. Ut fra nasjonalparkenes særlige stilling i Nasjonalparkriket AS ble det derfor inkludert noen spørsmål om holdninger til nasjonalparkene i innbyggerundersøkelsen.

Ut fra den offentlige debatten er det en kanskje overraskende liten andel som mener Nord-Gudbrandsdalen ville vært bedre tjent med at fjellområdene i Nord-Gudbrandsdalen ikke var vernet. Under en femtedel av de spurte mente dette, mens vel 60% var uenige. Siden det er umulig å måle blir det rene spekulasjoner, men det kan tenkes at reiselivssatsinga på Nasjonalparkriket AS har medført en mer positiv holdning til nasjonalparkkonseptet blant innbyggerne i regionen.

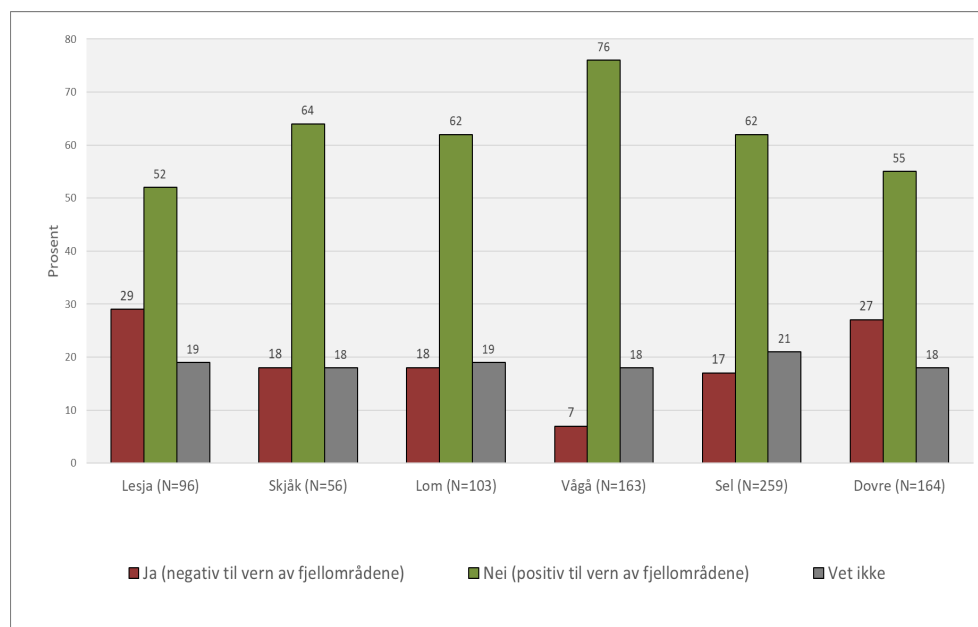
Figur 16. Alt i alt, mener du at Nord-Gudbrandsdalen ville vært bedre tjent med at fjellområdene i Nord-Gudbrandsdalen ikke var vernet?

For å klarlegge årsakene til de ulike holdningene, ble det stilt et åpent spørsmål om hvorfor folk de svarte som de gjorde. De som er negative til vern av fjellområdene begrunner dette i hovedsak med begrensninger på hvordan områdene kan brukes til friluftsliv, reiseliv og landbruksdrift, og manglende lokal innflytelse på forvaltningen.

De som er positive til vernet begrunner dette i all hovedsak med ivaretagning av naturverdiene, og at en gjennom vernet unngår nedbygging og skadelig bruk. Hyttebygging trekkes fram av flere. I tillegg peker noen på at de vernede områdene er en kvalitet som trekker folk til regionen.

Men det er viktig å ta i betraktning at ikke alle som er negative til vernet mener at det skal være frislipp av bruken, og ikke alle som er positive til vernet mener at all bruk skal forbys. Flere nevner at en må få til en balanse mellom bruk og vern.

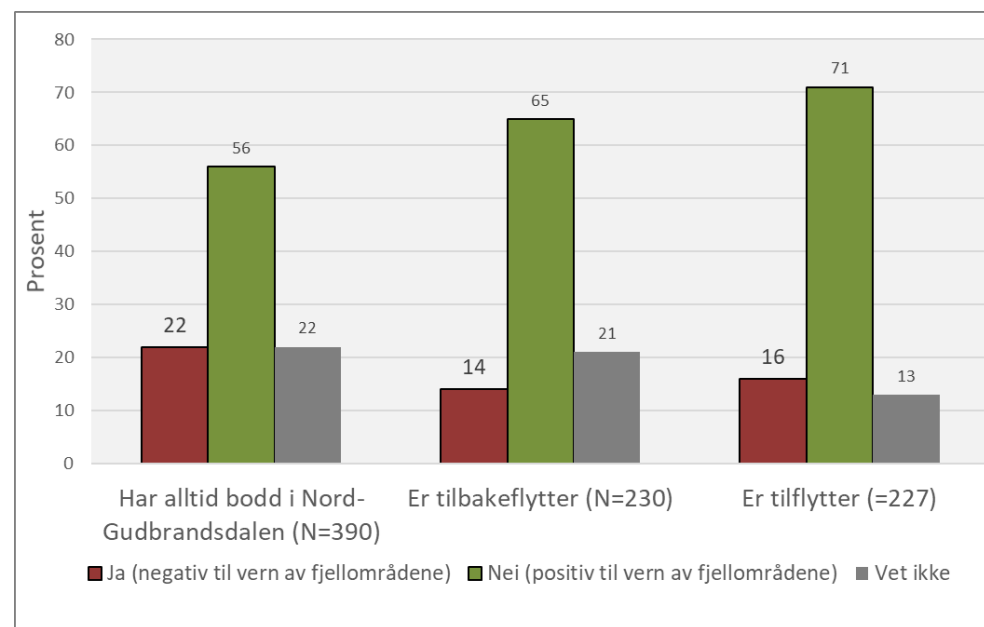
Innbyggerne i Vågå er de mest positive til at fjellområdene er vernet. Tre fjerdedeler er uenige i påstanden om at Nord-Gudbrandsdalen ville vært bedre tjent med at fjellområdene i Nord-Gudbrandsdalen ikke var vernet (71%). Dovre og Lesja ligger i andre enden av skalaen, ved at 27-29% mener at regionen ville vært bedre stilt dersom fjellområdene ikke var vernet. Det er ikke signifikante aldersforskjeller på dette spørsmålet, og forskjellene mellom menn og kvinner er små.

Figur 17. Alt i alt, mener du at Nord-Gudbrandsdalen ville vært bedre tjent med at fjellområdene i Nord-Gudbrandsdalen ikke var vernet? ($\chi^2=33,314$, $df=10$, $p<0,01$)

På de andre spørsmålene som er stilt om holdninger til reiselivsutvikling har det vært små og ikke signifikante forskjeller mellom de som alltid har bodd i Nord-Gudbrandsdalen, de som er tilbakeflyttere og de som er tilflyttere.

På spørsmålet om vern av fjellområdene er det imidlertid forskjeller mellom disse gruppene. Det er flest innflyttere som er uenige i at Nord-Gudbrandsdalen ville vært bedre tjent med at fjellområdene i Nord-Gudbrandsdalen ikke var vernet (71%). Også tilbakeflytterne er mer positive til vern av fjellområdene enn de som alltid har bodd i Nord-Gudbrandsdalen.

Figur 18. Alt i alt, mener du at Nord-Gudbrandsdalen ville vært bedre tjent med at fjellområdene i Nord-Gudbrandsdalen ikke var vernet? ($\chi^2=19,496$, $df=4$, $p<0,01$)

OPPSUMMERING OG DISKUSJON

NOEN METODISKE ADVARSLER

Hvordan spørreundersøkelser skal tolkes avhenger mindre av hvor mange som har svart, enn om de som har svart er representative for den gruppen en ønsker å vite mer om. Som forventet med rekruttering av respondenter og utfylling via internett, er særlig den eldste delen av befolkningen underrepresentert. Også aldersgruppen 15-24 er noe underrepresentert.

Det er et gjennomgående trekk at de yngste er mest bekymra for konsekvensene av en økt reiselivssatsing, mens de eldste er minst bekymra. Om de to gruppene dermed oppveier hverandre når en ser på totalresultatene er uvisst, men til en viss grad ser det slik ut.

I undersøkelser med selvrekruttering, så er det sannsynligvis de som er mest interesserte i den tematikken det spørres om, som svarer. Andelen som ikke er så interessert eller som ikke kjenner seg berørt av reiselivet, er derfor sannsynligvis underrepresentert i undersøkelsen. Resultatene må vurderes i lys av dette.

7.1 Nord-Gudbrandsdølene er gjennomgående positive til reiselivet, men ikke uten forbehold

Reiselivet er en utfordrende næring i den forstand at næringen bare har delvis kontroll med produktet de selger. Skal en gjest på en turistbedrift ha et vellykket opphold, så avhenger det ikke bare av tilbudet på overnattingsstedet, men også f.eks. av om det var mulig å finne parkeringsplass når de skulle ut på tur, om betjeningen på butikken de handlet i var stressa og grinete og om de fikk hjelp til å finne veien av en forbipasserende når de var usikre på om de var på rett vei. Turistene vil kunne ha kontakt med innbyggerne i regionen på mange måter gjennom et opphold. Lokalsamfunnets holdninger til reiselivet er derfor viktige, skal reiselivet bli en kraft i lokalsamfunnsutviklingen framover.

Innbyggerundersøkelsen viser at det er en gjennomgående positiv holdning til økt reiselivssatsing i Nord-Gudbrandsdalen. Hele 85% av de spurte mener at reiselivet vil være en viktig næring for Nord-Gudbrandsdalen i framtida. Det betyr ikke at lokalbefolkningen ikke

opplever negative konsekvenser av reiselivet i dag, eller at det ikke er bekymring for hvordan en økt reiselivssatsing kan slå ut, særlig for naturverdiene i området.

7.2 Videre utvikling

På kort sikt synes sentrumsutvikling og avfallshåndtering/toaletter å være de mest presserende problemområdene. Mange ønsker liv i sentrum, men ikke at det er vanskelig å få parkert når de skal gjøre nødvendige ærender. Dette er utfordringer kommunene allerede jobber med, men undersøkelsen understreker betydningen av at arbeidet fortsetter, særlig i Dovre og Lom.

Avfallshåndtering og toaletter er en oppgave som typisk krever fellesgodefinansiering. Regjeringen har varslet at de ønsker å sette i gang med prøveordninger med fellesgodefinansiering, så det vil derfor ta tid før en slik ordning eventuelt innføres i landet som helhet. Dette er imidlertid et tema kommunene og reiselivsnæringen bør diskutere og prøve å finne løsninger på allerede nå.

På lengre sikt er en avhengig av at den lokale oppslutningen om reiselivet holder seg høy, dersom Nord-Gudbrandsdalen skal være et bærekraftig reisemål. Legitimerings- og omdømmearbeid er derfor viktig for reiselivsnæringen sjøl, særlig å synliggjøre hvordan reiselivet bidrar til sysselsetting og verdiskaping i regionen. Her har kommunene en viktig rolle som medspillere, ved bl.a. å inkludere reiselivet i ulike planprosesser som kommuneplanens samfunnsdel, jfr. kriteriene for å kvalifisere som nasjonalparkkommune.

Det kommer fram i undersøkelsen at det er en stor andel i befolkningen som er bekymret for naturverdiene i regionen dersom en skal øke satsingen på reiselivet. En satsing som tar tilstrekkelig hensyn til naturverdiene er derfor ikke nødvendig bare i forhold til nasjonale og internasjonale mål og regelverk, men også i forhold til lokalbefolkningens oppslutning om reiselivet framover.

Nord-Gudbrandsdalen er derfor, som tilsvarende reisemål som satser på naturbasert reiseliv, avhengig av å finne en god balanse mellom bruk og vern. Besøksforvaltning er da et nøkkelord.

En forutsetning for god besøksforvaltning, slik Innovasjon Norge påpekte i den nasjonale reiselivsstrategien som ble fremlagt i 2021, er at håndteringskapasiteten økes i alle ledd. Dette gjelder både hos reiselivet sjøl, hos kommunene og hos vernemyndighetene, og det omfatter både økt kompetanse og midler til fellesgodetiltak.

For å få til et godt samspill mellom forvaltningen av verneområdene og lokalsamfunnene utenfor spiller kommunene en nøkkelrolle. Siden besøksforvaltning er viktig både for en bærekraftig bruk av naturen og utvikling av sentrumsområdene, vil det være nyttig om også kommunene i regionen øker sin kompetanse innen besøksforvaltning. Det er allerede utviklet EVU-tilbud innen besøksforvaltning ved NMBU <https://www.nmbu.no/studier/evu/kurs/node/40806>. Et nytt kurs planlegges i 2023, men lokalisering er ikke avklart. Her kan regionen ha en mulighet til å få lagt dette til Nord-Gudbrandsdalen, dersom de melder sin interesse raskt. Er dette et felles kompetansetiltak det kunne brukes regionale utviklingsmidler til, eller søkes Statsforvalteren om skjønnsmidler til?

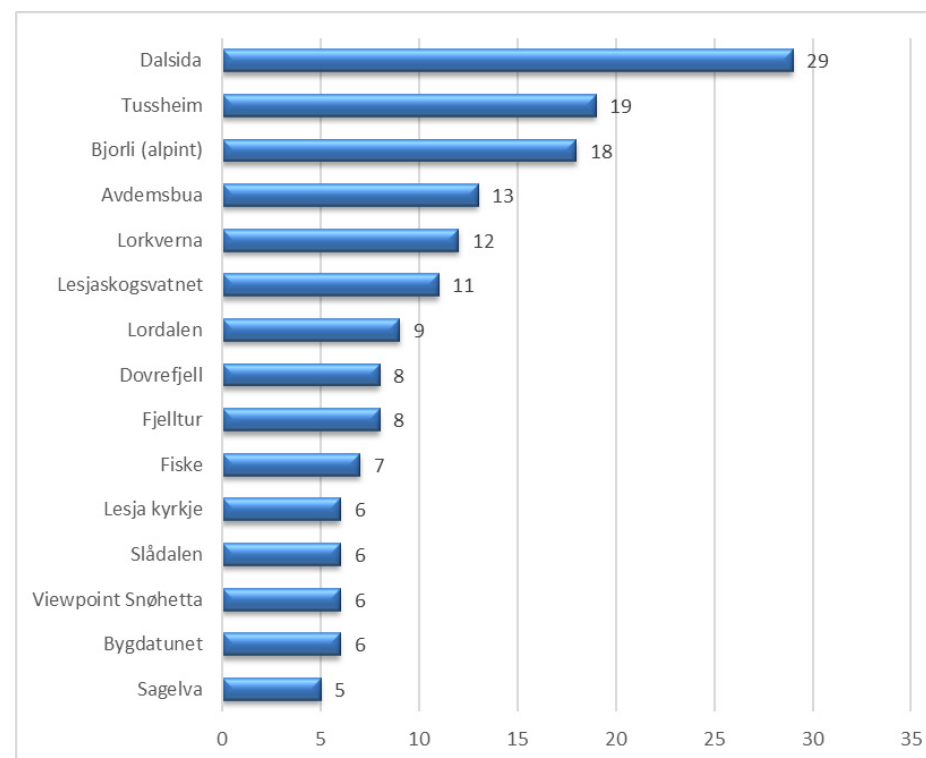
Det er tegn i undersøkelsen på at motsetningene mellom de som er for og imot en reiselivssatsing er sterkest i Lom og Lesja. En mer omfattende strategidiskusjon om hva en ønsker med reiselivet i kommunene, og hva som ligger til grunn for ulike prioriteringer, kan gjøres f.eks. i forbindelse med kommuneplanens samfunnsdel. Men nytten av og kapasiteten for en slik prosess, må selvsagt vurderes av kommunene selv.

VEDLEGG -Hvilke tre aktiviteter/naturområder ville du ha tatt med ditt besøk til?

I undersøkelsen ble det stilt et åpent spørsmål om hvilke tre aktiviteter/naturområder folk ville ha tatt med sitt besøk til. Det ble gitt mange ulike svar, og mange svar er lite spesifiserte. Når folk f.eks. svarer «Lesjaskogsvatnet», kan dette både bety fiske, bading, naturopplevelse mm. Når folk i tillegg svarer «fiske», er det uklart om de har ment fiske et annet sted eller på Lesjaskogsvatnet. Det kan derfor være at noen elementer er dobbeltregistrert.

Det ble ikke sagt direkte i spørsmålet at stedene skulle være i egen kommune. De to spørsmålene som gikk forut for dette åpne spørsmålet handlet imidlertid om hva som var det mest positive og negative med reiselivet i «din kommune», slik at mange nok kan ha oppfattet også spørsmålet om aktiviteter/naturområder de ville ha tatt med besøkende til, som også å gjelde egen kommune. I hovedsak ser en at det er turmål i egen kommune som er oppgitt.

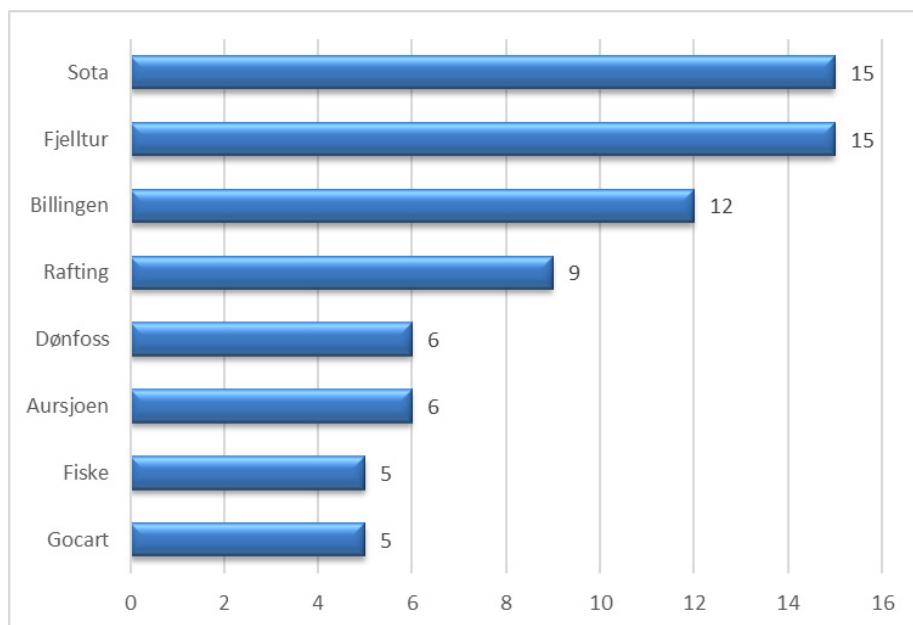
Bosatte i Lesja (N=90)

Antall respondenter som har nevnt ulike steder/aktiviteter (kun de som er nevnt av 5 eller flere er tatt med)

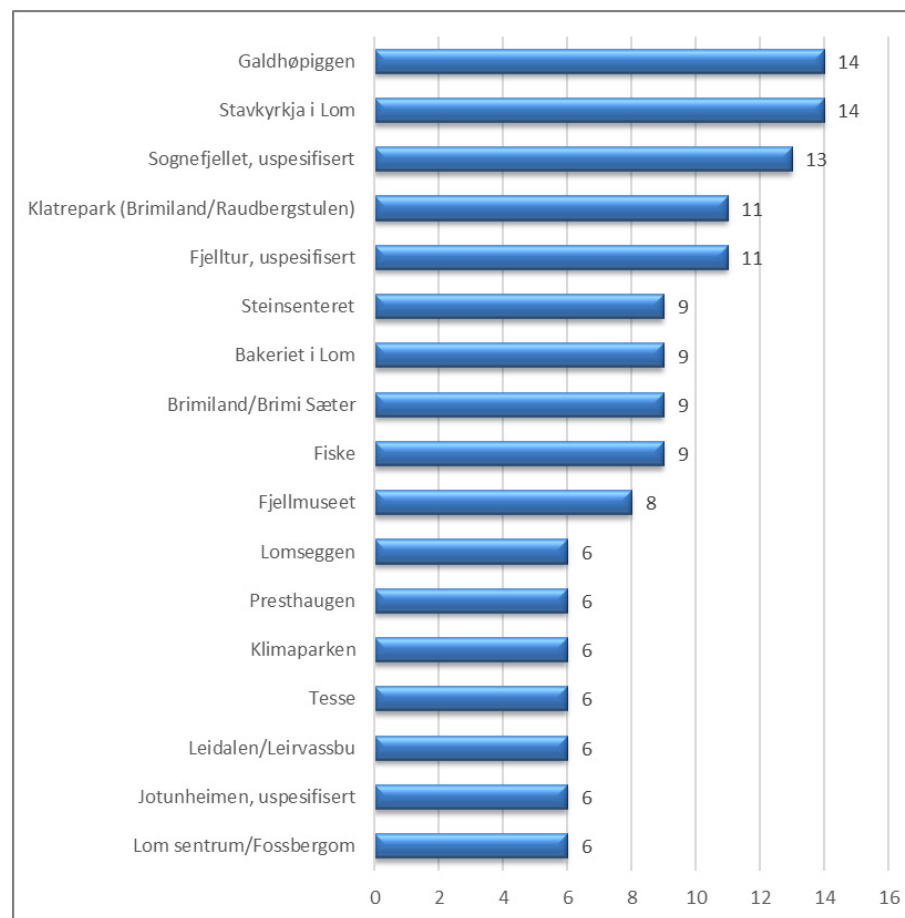
VEDLEGG -Hvilke tre aktiviteter/naturområder ville du ha tatt med ditt besøk til?

Bosatte i Skjåk (N=54)

Antall respondenter som har nevnt ulike steder/aktiviteter (kun de som er nevnt av 10 eller flere er tatt med)

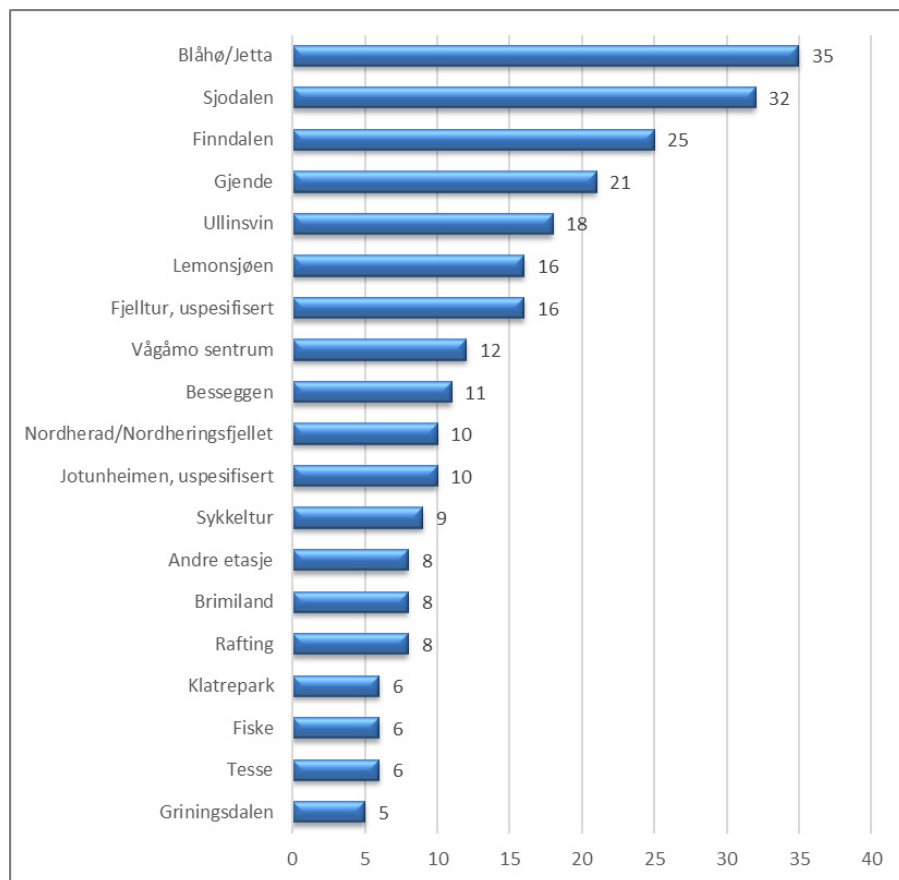
Bosatte i Lom (N=97)

Antall respondenter som har nevnt ulike steder/aktiviteter (kun de som er nevnt av 10 eller flere er tatt med)

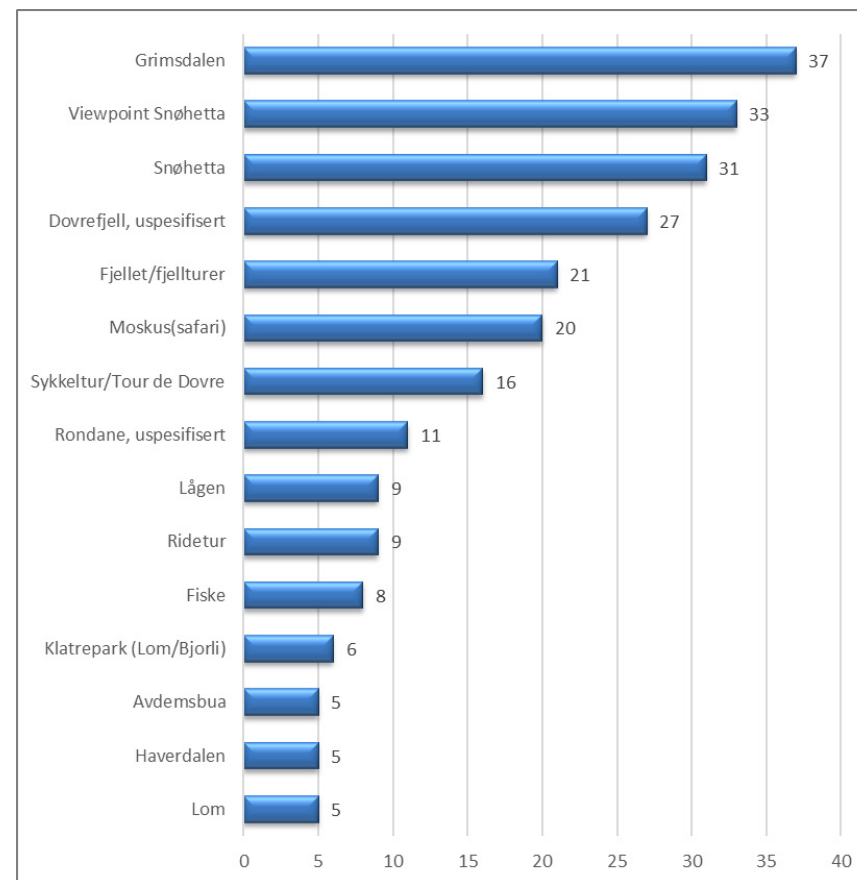
VEDLEGG -Hvilke tre aktiviteter/naturområder ville du ha tatt med ditt besøk til?

Bosatte i Vågå (N=147)

Antall respondenter som har nevnt ulike steder/aktiviteter (kun de som er nevnt av 5 eller flere er tatt med)

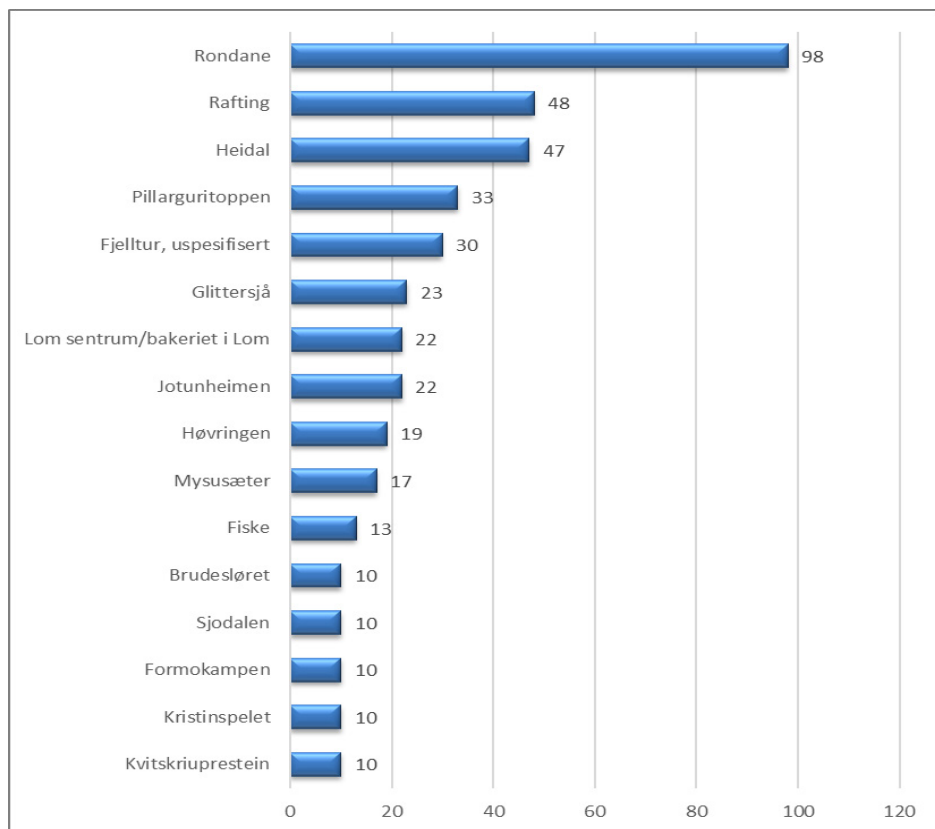
Bosatte i Dovre (N=161)

Antall respondenter som har nevnt ulike steder/aktiviteter (kun de som er nevnt av 5 eller flere er tatt med)

VEDLEGG -Hvilke tre aktiviteter/naturområder ville du ha tatt med ditt besøk til?

Bosatte i Sel (N=251)

Antall respondenter som har nevnt ulike steder/aktiviteter (kun de som er nevnt av 5 eller flere er tatt med)

